

Herr president, respekterte ambassadører, generalsekretær, NDB president, diplomater, mine damer og herrer. Dagens møte finner sted på et tidspunkt med flere store kriger. I mitt vitnesbyrd vil jeg referere til fire. Ukraina-krigen som startet i 2014 med den voldelige avsettelsen av Ukrainas president Victor Janukovitsj, Israel Palestina-krigen som har flammet opp gjentatte ganger siden 1967, Syria-krigen som begynte i 2011, og Sahel-krigene som begynte i 2012 i Mali, og som nå har spredt seg over hele Sahel.

Disse krigene kan virke uhåndterlige, men de er virkelig ikke det. Jeg vil påstå at alle de fire krigene kunne avsluttes raskt gjennom en avtale innenfor FNs sikkerhetsråd. En grunn er at store kriger må ernæres utenifra både med ekstern økonomi og med våpen. FNs sikkerhetsråd kan bli enige om å kvele disse forferdelige krigene ved å holde tilbake ekstern finansiering og våpen. Dette vil kreve en enighet mellom stormaktene. Den andre grunnen til at disse krigene kan ta slutt raskt er at de skyldes økonomiske og politiske faktorer som kan møtes med diplomati heller enn gjennom krig. Ved å håndtere de underliggende politiske og økonomiske faktorer, kan sikkerhetsrådet etablere betingelser for fred og bærekraftig utvikling. La meg kort gå gjennom hver av de fire krigene etter tur.

Krigen i Ukraina har to politiske hovedårsaker. Den første er NATOs forsøk på å utvide alliansen til Ukraina til tross for rimelige og gjentatte innvendinger fra Russland. Russland vurderer NATOs tilstedeværelse i Ukraina som en betydelig trussel mot egen sikkerhet.

Den andre politiske årsaken er den etniske splittelsen mellom øst og vest i Ukraina delvis langs språklige og delvis langs religiøse linjer. Etter president Janukovitsj ble styrtet i 2014 brøt etniske russiske regioner med kuppetregjeringen og appellerte om beskyttelse og autonomi. Minsk 2-avtalen, som ble godkjent av dette rådet gjennom resolusjon 2202, anmodet om at regional autonomi ble implementert i Ukrainas grunnlov, men avtalen ble aldri iverksatt av Ukraina til tross for støtten fra FNs sikkerhetsråd.

Den økonomiske årsaken til krigen er et resultat av det faktum at Ukrainas økonomi vender både vest mot EU og øst mot Russland, Sentral-Asia og Øst-Asia. Da EU forsøkte å forhandle frem en frihandelsavtale med Ukraina uttrykte Russland alarm om at dets egen handel og investeringer i Ukraina ville bli undergravd med mindre det ble oppnådd en treveisavtale mellom EU, Russland og Ukraina, for å sikre at ukrainsk-russisk handel og investeringer ville opprettholdes sammen med EU-ukrainsk handel. Dette er en velkjent sak i handelsforhandlinger.

Det viste seg at EU dessverre ikke var forberedt på å forhandle med Russland om en slik treveisordning, og den ukrainske økonomien sin konkurrerende øst-vest-orientering ble aldri løst. Sikkerhetsrådet kan avslutte Ukraina-krigen raskt ved å behandle dens underliggende politiske og økonomiske årsaker.

På den politiske fronten bør de fem permanente medlemslandene i FNs sikkerhetsråd (P5) bli enige om en utvidet sikkerhetsgaranti for Ukraina, samtidig som de blir enige om at NATO ikke skal utvides til Ukraina og gjennom det håndtere Russlands bekymringer over NATO-utvidelsen. Rådet bør også arbeide for å finne en varig styringsløsning for Ukrainas etniske splittelser.

På den økonomiske siden er det to hensyn, en politisk og en innen finans; Ukrainas sterke økonomiske interesse er å bli med i Den europeiske union samtidig som de opprettholder åpne

handels- og økonomiske forbindelser med Russland og resten av Eurasia. Ukrainas handelspolitikk bør være inkluderende i stedet for splittende slik at Ukraina kan tjene som en levende økonomisk bro mellom øst og vest av Eurasia. På finansieringssiden vil Ukraina trenge finansiering for gjenoppbygging og av ny fysisk infrastruktur som hurtigbane, fornybar energi, 5G og modernisering av havner.

Som jeg beskriver nedenfor, anbefaler jeg at Sikkerhetsrådet etablerer et nytt Freds- og utviklingsfond som kan bidra til å mobilisere finanser for å hjelpe Ukraina og andre krigssoner med å vende seg bort fra krig og i retning av rehabilitering og langsiktig bærekraftig utvikling.

På samme måte kan krigen i Israel og Palestina betraktes. Krigen kan avsluttes raskt ved at rådet håndhever de mange resolusjonene fra FNs sikkerhetsråd som er vedtatt over flere tiår, som krever en retur til 1967-grensene, en slutt på Israels bosettingsaktiviteter i de okkuperte områdene og tostatsløsningen som er inkludert i FNs sikkerhetsråds resolusjoner 242, 338, 1397, 1515 og 2334. Det synes klart at Israel og Palestina ikke er i stand til å oppnå avtaler som i tråd med disse resolusjonene fra sikkerhetsrådet. På begge sider finnes ytterliggående, hardlinere, som gjentatte ganger skaper frustrasjoner for de moderate som søker fred basert på en to-statsløsning. Etter mitt syn, er det derfor på høy tid at FNs sikkerhetsråd håndhever sine beslutninger ved å iverksette en rettferdig og varig løsning som er i både Israels og Palestinas interesse i stedet for å la hardlinere på begge sider ignorere sikkerhetsrådet sitt mandat og dermed true den globale freden. Min anbefaling til sikkerhetsrådet er at det umiddelbart anerkjenner staten Palestina i løpet av dager eller uker og ønsker Palestina velkommen som et fullverdig medlem av FN med hovedstad i Øst-Jerusalem og med suveren kontroll over de islamske hellige stedene. Rådet bør etablere en fredsbevarende styrke hentet fra de arabiske nabolandene for å bidra til å sørge for sikkerheten i Palestina. Et slikt resultat er i tråd med det internasjonale fellesskapets overveldende vilje og i åpenbar interesse for både Israel og Palestina til tross for høyrøstede innvendinger fra ytterliggående på begge sider. En økonomisk strategi bør følge med den politiske strategien. Det viktigste er at den nye suverene staten Palestina må være økonomisk levedyktig, og jeg gir flere eksempler på hvordan det kan gjøres, men viktigst av alt bør både Israel og Palestina bli en del av en integrert bærekraftig utviklingsplan for det østlige Middelhavet og Midtøsten som støtter en klimaplan og regionens overgang til grønn energi.

Rådet kunne på lignende måte avsluttet krigen i Syria. Den syriske krigen brøt ut i 2011 da flere regionale makter og USA gikk sammen for å styrte regjeringen til den syriske presidenten Bashar al-Assad. Denne dypt misforståtte regimeskifteoperasjonen mislyktes, men den utløste en langvarig krig med enorme blodsutgytelser og ødeleggelser, inkludert eldgamle kulturarvsteder. Sikkerhetsrådet bør avklare at alle P5-landene og nabolandene til Syria er enige om at alle forsøk på regimeendring nå er permanent avsluttet, og at FNs sikkerhetsråd har til hensikt å samarbeide tett med den syriske regjeringen om gjenoppbygging og utvikling. På den økonomiske siden er Syrias beste håp å bli tett integrert i det østlige Middelhavs- og Midtøstenregionen spesielt gjennom bygging av fysisk infrastruktur som forbinder Syria med Tyrkia, Midtøsten og Middelhavsnaasjoner.

Krigen i Sahel har lignende røtter. Akkurat slik den regional makt USA hadde som mål å styrte regimet til Bashar al-assad, hadde NATO-landene på samme måte i 2011 et mål om å styrte Muammar Gaddafis regime. Gjennom å forfølge dette målet overskred de grovt mandatet til FNs

sikkerhetsråds resolusjon 1973 som hadde autorisert beskyttelse av Libyas sivilbefolkning, men absolutt ikke autorisert et NATO-ledet regimeskifte.

Den voldelige styrten av den libyske regjeringen smittet raskt over på de fattige landene i Sahel. Fattigdom alene gjorde disse sahellandene svært sårbare for tilstrømmingen av våpen og militser. Resultatet har vært pågående vold og flere kupp som alvorlig undergraver muligheten for økonomisk forbedring. Landene i Sahel danner en naturlig sammenheng for regionale økonomiske investeringer i infrastruktur. Hele regionen har et akutt behov for investeringer i elektrifisering, digital tilgang, vann og sanitær og vei- og jernbanetransport så vel som i sosiale tjenester, spesielt utdanning og helsevesen, siden Sahel er blant de fattigste regionene i verden om ikke den fattigste.

Regjeringene er fullstendig ute av stand til å finansiere de nødvendige investeringene også her, og kanskje mer enn i noen annen region trenger Sahel ekstern finansiering for overgangen fra krig til fred og fra ekstrem fattigdom til bærekraftig utvikling.

Alle P5-medlemmer og faktisk hele verden har lidd uheldige konsekvenser av at disse krigene fortsetter. Alle land betaler en pris i form av økonomiske byrder, økonomisk ustabilitet, risiko for terrorisme og risiko for større krig.

Sikkerhetsrådet er i en posisjon til å ta avgjørende grep for å avslutte krig, nettopp fordi det er klart at interessen til alle FNs sikkerhetsrådsmedlemmer og spesielt alle P5-landene er å bringe disse langvarige krigene til en slutt før de eskalerer til enda farligere konflikter. FN-pakten gir sikkerhetsrådet betydelige fullmakter. Ved beslutning fra medlemmene, kan den innføre fredsbevarende styrker og til og med hærer om nødvendig. Den kan innføre økonomiske sanksjoner mot land som ikke overholder FNs sikkerhetsråds resolusjoner. Det kan gi sikkerhetsgarantier til nasjoner. Det kan henvise til den internasjonale straffedomstolen for å stoppe krigsforbrytelser. Kort sagt er rådet absolutt i stand til å håndheve sine resolusjoner hvis det velger å gjøre det for den globale fredens skyld.

La sikkerhetsrådet nå velge å avslutte disse krigene. FNs sikkerhetsråd kan også forsterke verktøykassen ved å engasjere seg i økonomisk fredsbygging ved siden av de mer vanlige beslutningene om grenser, fredsbevarende styrker, sanksjoner og lignende. Jeg har allerede nevnt flere ganger ideen om å opprette et nytt freds- og utviklingsfond som FNs sikkerhetsråd kunne distribuere for å skape en positiv dynamikk for bærekraftig utvikling og for å samarbeide med andre investorer som Verdensbanken, IMF, den regionale utviklingsbanken, NDB og andre for å sammen investere i fredsskaping. Jeg vil anbefale tre retningslinjer for et slikt fond.

Først og fremst ville det bli finansiert av stormaktene ved å overføre en del av deres militære utgifter til global fredsskaping. USA bruker for eksempel omtrent 1000 milliarder dollar per år nå på militæret, mens Kina, Russland, India og Saudi-Arabia er nest størst med samlede militærutgifter på omtrent halvparten av USAs. Anta at disse landene reduserer militærutgifter med bare 10 % og omdirigerer midlene til Freds- og utviklingsfondet. Det alene vil frigjøre rundt 160 milliarder dollar per år.

For det andre vil fondet legge vekt på regional integrasjon. Dette er avgjørende for fredsskaping så vel som for vellykket utvikling. Ukraina ville få hjelp til å integrere vest og øst. Israel, Palestina og Syria vil alle få hjelp til å innlemmes i et nettverk for det østlige Middelhavet, Midtøsten, Sahel-

landene ville få hjelp til å bryte sin isolasjon og mangel på tjenester gjennom et nettverk av infrastruktur.

For det tredje vil Freds- og utviklingsfondet samarbeide med andre finansieringsstrømmer som Kinas belte- og veiinitiativ, EUs Global Gateway, G7s globale partnerskap for infrastruktur og investeringer og økte utlån fra Breton Woods-institusjonene og de regionale utviklingsbankene som generalsekretæren har etterlyst i SDG stimulus-initiativet. Interessant nok kan fondet for fred og utvikling være et redskap for større investeringspartnerskap som forbinder Kina, EU, USA og G7. Dette vil også være et bidrag til fred, ikke bare for å få slutt på dagens kriger, men til å øke samarbeidet mellom verdens stormakter.

Rett over gaten fra oss er Jesajas mur med de visjonære ordene til den store jødiske profeten, 800 f.Kr. «De skal smi sverdene sine til plogskjær og spydene til vingårdskniver. Folk skal ikke løfte sverd mot folk. De skal heller ikke lære krig lenger.» Det er på tide å hedre Jesajas ord ved å avslutte disse ubrukelige og destruktive krigene, kutte ned på militære utgifter og overføre innsparingene til nye investeringer i utdanning, helsevesen, fornybar energi og sosial beskyttelse.

Som amerikaner er jeg stolt over at vår største president, Franklin D. Roosevelt var visjonæren som hadde tilsyn med etableringen av denne flotte institusjonen. Jeg tror fullt og fast på FN og sikkerhetsrådets kapasitet til å bevare freden og fremme bærekraftig utvikling. Når alle FNs 193 medlemsland eller 194 med Palestina, lever opp til FN-pakten vil vi få en ny global tidsalder for fred og bærekraftig utvikling.

Takk!